

FORMULARZ KWERENDY INSTYTUCJI MUZEALNYCH

Projekt „*Muzea w polskiej kulturze pamięci (do 1918 r.): wczesne instytucje muzealne wobec muzeologii cyfrowej*”

finansowany ze środków Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego
w Ramach Narodowego Programu Rozwoju Humanistyki 2015.

INFORMACJE OGÓLNE:

Lokalizacja: Miejscowość/ Region / Kraj

Warszawa, Mazowsze

Tytuł/pełna nazwa instytucji:

Muzeum Archidiecezjalne w Warszawie

Typ instytucji: muzeum publiczne, zbiory muzealne instytucji lub organizacji (biblioteka, towarzystwo naukowe), kolekcja prywatna

muzeum religijne - diecezjalne

Opis instytucji/skrócony (wg wzoru: typ instytucji, charakter zbiorów):

Muzeum Archidiecezjalne w Warszawie zostało założone w 1910 r. dzięki staraniom ks. Józefa Mrozowskiego, przy Bazylice archikatedralnej św. Jana Chrzciciela. W muzeum gromadzono obiekty sztuki sakralnej i dokumenty, m.in. rzeźby, malarstwo, tkaniny, przedmioty artystyczne. Dostęp do zbiorów był ograniczony, oficjalne otwarcie nastąpiło w 1938 r. W czasie II wojny światowej muzeum zostało częściowo zniszczone, rewindykowane po 1945 r. okazy zostały włączone do zbiorów państwowych.

Daty działalności / zakres czasowy:

Od 1910 do 1937 roku. W 1938 roku otwarto Muzeum Archidiecezji Warszawskiej, które działa do dzisiaj - z niewyjaśnionych przyczyn muzeum nie czuje się spadkobiercą instytucji otwartej w 1910 roku, a która uznana jest za jej załączek.

Dostępność

x

Typ relacji instytucji wobec pamięci

Rodzaj pamięci

religijna (katolicka)

Obszar pamięci/ nośnik pamięci/ rodzaj zbiorów

historyczny, kultury, artystyczny

DANE INSTYTUCJI :

	OBECNIE	DAWNIEJ
ADRES / SIEDZIBA DANE ADMINISTRACYJNE – województwo/powiat/gmina/ulica/ nr działki, zmiany siedzib (daty); REGION HISTORYCZNY	ul. Dziekania 1 00-279 Warszawa	ul. św. Jana 8, Warszawa
DANE KONTAKTOWE TELEFON / EMAIL/ WWW	+48 22 621 34 14 muzeum@maw.art.pl	x
GODZINY OTWARCIA	wtorek-piątek: 12.00-18.00 sobota-niedziela: 12.00-16.00	x
DYREKTORZY	ks. dr Mirosław Nowak	x
ZARZĄDCA	x	ks Józef Mrozowski
Budynek muzealny (przekształcenia/nowo wybudowany/zaadoptowany)	Zaadoptowany	Kapitularz katedralny ponad zakrystią - dwie sale, korytarz, klatka schodowa

INFORMACJE HISTORYCZNE:

Zmiany w nazwach:

W 1938 roku nazwę muzeum zmieniono na Muzeum Archidiecezji Warszawskiej.

Misja muzeum/ założenia kolekcjonerskie/ cele działalności

Misją muzeum było ocalenie wyjątkowych starożytności z terenów Archidiecezji Warszawskiej przed zniszczeniem oraz przed zapomnieniem.

Zakres terytorialny (zawarty w misji muzeum)

Archidiecezja Warszawska

Założyciele/ właściciele: osoby lub instytucje (podstawowe dane biograficzne lub krótka charakterystyka)

Władza duchowna Archidiecezji Warszawskiej.

bp Aleksander Kakowski

Pracownicy: opiekunowie, dyrektorzy, kustosze, muzeolodzy (podstawowe dane biograficzne, najważniejsze osiągnięcia)

ks. kanonik Józef Mrozowski (14.08.1864-21.09.1924) - inicjator powstania Muzeum Archidiecezjalnego, autor pierwszego szczegółowego spisu starożytności w historii Archidiecezji Warszawskiej, uznany kolekcjoner. Początkowo kształcił się w kierunku farmaceutycznym, ale w 1883 roku postanowił, że wstąpi do Seminarium Duchownego.

ks. Wincenty Trojanowski

Organizacje związane z muzeum oraz działające przy muzeum (krótka charakterystyka, najważniejsze postaci, historia, datowanie)

x

Szczegółowa historia instytucji

W latach 1907-1914 ks. kanonik Józef Mrozowski został wysłany przez radę Archidiecezji Warszawskiej do niemal 400 kościołów należących do niej, w celu przeprowadzenia szczegółowego spisu starożytności kościelnych, które należy otoczyć należytą opieką. Duchowny zaangażował się w sprawę, dlatego też dążył do utworzenia muzeum diecezjalnego. Jego starania zostały pozytywnie rozpatrzone już w 1910 roku.

W l. 1907-1914 ks. Józef Mrozowski, na polecenie bpa Aleksandra Kakowskiego, prowadził inwentaryzację starożytności kościelnych diecezji warszawskiej. W 1910 r. ks. Mrozowski otrzymał pozwolenie urzędowe nr 4393 od Konsystorza Warszawskiego pozwalające na zrobienie spisu rzeczy pamiątkowych, znajdujących się w kościołach Archidiecezji Warszawskiej w związku z projektowaniem Muzeum Archidiecezjalnego. Przy okazji wyjazdów ks. Mrozowski zgromadził znaczną ilość zabytków sztuki sakralnej, które stały się podstawą tworzonych od ok. 1910 r. zbiorów muzealnych na rzecz planowanego Muzeum Archidiecezjalnego. Kolekcja powiększana była staraniem ks. Mrozowskiego, ks. Wincentego Trojanowskiego, dzięki darowiznom osób prywatnych oraz zakupów od antykwaryuszy. Kolekcja przechowywana była w kapitularni nad zakrystią. W 1936 r. na potrzeby muzeum został zakupiony budynek przy ul. Kanonia 20/22/24, uroczyste otwarcie Muzeum Archidiecezjalnego nastąpiło w 1938 r.

ZBIORY

Charakterystyka zbiorów (wraz z danymi ilościowymi)

Zbiory muzealne zostały podzielone na cztery różne działy.
rzeźba polska - przeważnie gotycka, bowiem barokowej nie uwzględniono przy okazji budowania muzeum z racji, że były dość licznie reprezentowane i nie uważano ich za zagrożone. Wśród zbiorów znajduje się kilkadziesiąt rzeźb z belek tęczowych z XIV-XVII wieku, które zostały usunięte i zastąpione nowszymi w wieku XVIII. Kolekcja ok. 30 rzeźb rezurekcyjnych z XV-XVIII wieku. Kilkadziesiąt rzeźb i płaskorzeźb XIV-XVIII wieku.
malarstwo polskie - obrazy przedstawiające dzieje Kościoła w Polsce, głównie z XVII wieku, obraz Ukrzyżowania z XV wieku, obraz Matki Boskiej Częstochowskiej z XV wieku, fragmenty tryptyku z czterema scenami z życia Jana Chrzciciela - szkoła krakowska XV wiek. Zbiór portretów królów

polskich oraz fundatorów kościołów archidiecezji. Najważniejszym elementem zbioru jest cała grupa kilkunastu blach trumiennych i pomnikowych z portretami magnaterii polskiej; tkaniny - bardzo bogaty dział prezentujący przykłady sztuki tkackiej od ok. 1400 do 1800 roku, około tysiąca różnych obiektów: ornaty, dalmatyki, kapy, wyroby perskie, tureckie, flamandzkie (od XV wieku), hiszpańskie (z XV i XVI wieku), francuskie (od czasów Ludwika XIV do epoki empire), niemieckie (od XVI wieku), włoskie (od XIV wieku), słynne aksamity renesansowe pochodzące z Persji, Turcji, Wenecji, Genui i Hiszpanii. W zbiorze tym znajdują się również przykłady polskiej sztuki tkackiej: hafty z XVII-XVIII wieku, kolekcja bielizny haftowanej ze ścięciem kolorowym i złotym z XVII-XVIII wieku, dywany, klimy z XVIII wieku, makaty z XVII wieku; kolekcja pasów jedwabnych ze srebrnymi i złotymi nićmi słynnych marek: Paschalis, Kobelka, Masłowski, F.S., Filsjean, Sokołów, Słuck; kolekcja odznak masońskich z przełomu XVIII i XIX wieku; artystyczne sprzęty kościelne - relikwiarze repusowane, wyjątkowe ławy i krzesła, stara skrzynia staropolska, kadzielnice, gotyckie misy mosiężne repusowane, lawetarz majolikowy z Delft.

Obiekty szczególne (o szczególnym znaczeniu symbolicznym, ważne dla nauki lub sztuki, komentowane, słynne)

tryptyk gotycki z XVI wieku, zapewne ze szkoły Wita Stwosza - odrestaurowany został dzięki wsparciu finansowemu ks. J. Mrozowskiego;
kilkanaście portretów trumiennych;
wenecka kapa z aksamitu czerwonego ze wzorami koron i rogów obfitości (XVII wiek);
ława rzeźbiona inkrustowana z początku XVII wieku;
krzesło Stanisława Augusta.

Strategia pozyskiwania zbiorów

Zbiory muzealne opierano głównie na specjalnych ekspedycjach po terenach Archidiecezji Warszawskiej, podczas których znajdowano odpowiednie obiekty do muzeum. Mile widziane były również dary.

Darczyńcy/Fundatorzy/Sprzedawcy (imiona i nazwiska, charakterystyka przekazanych darów/sprzedanych eksponatów; data)

ks. Józef Mrozowski - zdecydował, że po jego śmierci należąca do niego kolekcja obrazów powinna trafić do muzeum;
w zasadzie każdy proboszcz z archidiecezji.

Ekspedycje naukowe organizowane przez muzeum

1907-1914 - ks. kanonik Józef Mrozowski podróżował po terenach Archidiecezji Warszawskiej, przeszukując zwłaszcza strychy kościelne, w poszukiwaniu "starożytności" do muzeum.

Transfery zbiorów: data, okoliczności, zakres, ostateczna lokalizacja

x

WYSTAWY I DZIAŁALNOŚĆ POPULARYZATORSKA:

Wystawy stałe

1914: Okazy zgromadzone w 2 salach, na korytarzu i klatce schodowej.

Wystawy czasowe

x

Katalogi zbiorów i wystaw oraz przewodniki

x

Inne publikacje (wydawane przez instytucję)

x

Współpraca instytucjonalna (muzea, uczelnie, towarzystwa, administracja itd.)

x

Zasięg działalności (informacje o miejscu pochodzenia zwiedzających, komentatorów, autorów relacji itd.)

x

Zwiedzający (charakterystyka statystyczna, ważniejsze osobistości)

x

ŹRÓDŁA:

Bibliografia

Chwalek Edward, *Zbiory polskie*, T2, Krajowa Agencja Wydawnicza, Kraków 1991, s. 338-340.
Jaroszyński T., *Skarbiec Katedry św. Jana*, "Kurjer Warszawski", nr 4, 1914, s. 3-4
Gębarski Stefan, *Katedra św. Jana opis historyczny*, Warszawa : Kronika Rodzinna, 1914, s. 33

Mrozowski J., List do Redakcji, *Wiadomości Archidiecezjalne Warszawskie: miesięcznik informacyjny dla duchowieństwa Archidiecezji Warszawskiej*, 1917, r. 7, nr 1, s. 45-47

Trojanowski W., Jak upamiętnić stulecie archidiecezji warszawskiej? *Wiadomości Archidiecezjalne Warszawskie: miesięcznik informacyjny dla duchowieństwa Archidiecezji Warszawskiej*, 1917, r. 7, nr 2, s. 68-70

Trojanowski W., Jak upamiętnić stulecie archidiecezji warszawskiej? *Wiadomości Archidiecezjalne Warszawskie: miesięcznik informacyjny dla duchowieństwa Archidiecezji Warszawskiej*, 1917, r. 7, nr 3, s. 114-121

Kronika. Ś.p. ks. Józef Mrozowski, *Wiadomości Archidiecezjalne Warszawskie: miesięcznik informacyjny dla duchowieństwa Archidiecezji Warszawskiej*, 1924, r. 14, nr 12, s. 288-291

ks. Marek Makowski **KARDYNAŁ ALEKSANDER KAKOWSKI METROPOLITA WARSZAWSKI(1913–1938)KALENDARIUM**, Warszawa, Muzeum Nlepodległości, 2015

Archiwa / zespoły archiwalne / źródła / inwentarze / księgi gości

x

Zasoby ikonograficzne (opis, lokalizacja)

x

Ciekawe cytaty

“Katedra, jak dotychczas, na pomieszczenie tych zbiorów posiada dwie niewielkie sale źle oświetlone, kurytarz i klatkę schodową. Nie jest to pomieszczenie odpowiednie. Potrzeba by było co najmniej sześciu sal widnych i przestronnych, przytem jakiejś wygodnej ubikacji dla tych, którzyby ze zbiorów chcieli wyciągnąć pożytek doraźny, to jest wziąć je za wzory dla swojej sztuki więc ewentualnie niejedną rzecz przerysować na miejscu [...]

Są to zapewne rzeczy bardzo cenne i szanowne, ale doprawdy tylko i poprostu muzealne, taki też do tych zbiorów stosunek utrzymać należy. Powinny się one stać instytucją użyteczności publicznej, jako dostępne dla wszystkich muzeum sztuki stosowanej. Czyby więc nie udało się umieścić zbiorów katedralnych gdzieś w jakimś lokalu, któryby warunkom powyższym odpowiedział”, Jaroszyński T., *Skarbiec Katedry św. Jana*, [w:] “Kurjer Warszawski”, nr 4, 1914, s. 4

“W praktyce przekonałem się jednak, że robienie li tylko spisu nie doprowadzi do zamierzonych rezultatów z powodu częstych tranzlokatał ks. ks. Proboszczów i niemożności odnalezienia wskutek tego wielu drobnych szczególnie rzeczy. Nierzadko śmierć plebana krzyżowała wszystko, a trudno było się spodziewać, iż zechce kto z nakładem czasu własnego i funduszy objeżdżać po raz drugi naszą rozległą Archidiecezyję. Wreszcie znalazły się rzeczy zgoła kościołom niepotrzebne do służby Bożej, a ciekawe pod względem archeologicznym np. stare gotyckie figury, usunięte już dawno na składy i strychy, zniszczone ornaty, kapy i t. p. przedmioty.

Gdy zaś ks. ks. Proboszczowie w większości wypadków podobne przedmioty chętnie i dobrowolnie mi oddawali, wiedząc, iż złożone zostaną do katedry, uważałem, iż najlepiej te sprawy odrazu załatwiać, jeżeli zaś figury wymagały transportu, chętnie zwracałem umówione koszty. W ten sposób drogą dobrowolnych, wyproszonych ofiar z rzeczy dla kościołów nieużytecznych zebrałem znajdujące się w katedrze przedmioty”, Mrozowski J., List do Redakcji, *Wiadomości Archidiecezyjne Warszawskie: miesięcznik informacyjny dla duchowieństwa Archidiecezyji Warszawskiej*, 1917, r. 7, nr 1, s. 45

“Najlepiej o wartości zbiorów katedralnych świadczy fakt, iż zarząd Muzeum miejskiego stara się, aby to wszystko oddane mu zostało w formie depozytu lub darowizny. Niech mądrzejsi od nas osądzą, czy wskazaniem jest pozbywanie się resztek naszego niegdyś bogatego patrimonium? Czy już żadna instytucja naukowa i społeczna nie może być w rękach i pod zarządem duchowieństwa? Jeżeli istnieje obawa kosztów, to jedna czasowa wystawa tkanin, urządzona z dodaniem obrazów i rzeźb w odpowiedniej porze ze stosowną starannością i znajomością rzeczy, łatwo je pokryje, zwłaszcza, gdy się na ten cel bezpłatny lokal pozyska. Tow. tutejsze zabytków urządziło już takie wystawy z wypożyczonych przez różne osoby obrazów, miniatur, porcelan, gobelinów, mebli i t. p., a każda z nich przynosiła przecięciowo od 6 do 8.000 rubli czystego dochodu” List do Redakcji, *Wiadomości Archidiecezyjne Warszawskie: miesięcznik informacyjny dla duchowieństwa Archidiecezyji Warszawskiej*, 1917, r. 7, nr 1, s. 47

“Piszący miał możliwość zwiedzenia wielu kościołów i parafii naszej Archidiecezyji przy zbieraniu materiału dla utworzenia przyszłego Muzeum diecezjalnego i w rozmowie z Czcigodnymi Księżmi

Proboszczami zdołał zauważyć, że dokumenty, na zasadzie których monografie poszczególnych kościołów powstaćby mogły, albo zaginęły i niema ich na miejscu, albo też znajdują się w rozproszeniu i trzeba je odpowiednio zebrać i kolekcjonować [...]

Przepatrzmy strych nad plebanią; zajrzeć trzeba za wszystkie krokwie pod dachem i zakątki pod okapem dachu i to, co tam znajdziemy z uwagą i starannością obejrzyć, nie lekceważąc sobie niczego, zwłaszcza starych ksiązek, dokumentów, lub starych przedmiotów. Nie przesądzajmy o nich, że są nic nie warte, choćby się nawet tak nam zdawało, zebrać je troskliwie, a o rzeczach wątpliwych zasięgnąć rady osób, które mogłyby o nich zawyrokować; w każdym bądź razie, nie niszczyć nic, bo na zniszczenie zawsze się znajdzie dość czasu. W ten sam sposób przeszukajmy cały kościół. Jeśli to jest kościół stary, szczególnie zwróćmy uwagę na wszelkie zakamarki, jeśli nowy, także go nie lekceważmy, bo wszak do nowego kościoła mogły być złożone rzeczy z dawniej - szego, starego kościoła, a często nawet przyniesione z poza parafii. Zajrzyjmy za nastawy ołtarzów, zrewidujmy zawartość drewnianych mens ołtarzowych, przeszukajmy wszystkie szafy i skrytki w zakrystyi; jeśli są podziemia, również należy je przepfiltrzyć. Trzeba pójść na chór i zajrzeć do wnętrza organów, często bowiem organista jakieś książki i dokumenty tam schować może. W ten sposób, w jaki zwiedzaliśmy strych na i plebanią, należy zwiedzić i przeszukać wszystkie strychy i poddasza na kościele, na dzwonnicy i wieżach i na przybudówkach kościelnych. Wreszcie zwiedzić trzeba zabudowania gospodarskie a szczególnie pomieszczenia mniej używalne. To, co znajdziemy trzeba rozsegregować; dokumenty i papiery oddzielnie, stare druki i książki oddzielnie, stare zaś rzeźby i ich ułamki, stare przedmioty kościelne i stare tkaniny, choćby były w strzępach, także oddzielnie”

Trojanowski W., Jak upamiętnić stulecie archidiecezji warszawskiej?, Wiadomości Archidiecezjalne Warszawskie, 1917, r. 7, nr 2, s. 69-70

“Szemat inwentaryzacji projektowałbym tak ułożyć, aby odpowiadał dwojakiej potrzebie: I-o inwentaryzacji zabytkowej, z punktu znaczenia archeologicznego i artystycznego; ta część byłaby przeznaczoną w przyszłości do publikacji, otrzymawszy uprzednią ocenę fachową. II-o opis przedmiotów użytkowych w kościele, które ani archeologicznej, ani historycznej i artystycznej wartości nie mają, stanowią jednak majątek kościoła i jako taki, winne być zanotowane, a to dla potrzeby samej parafii, jak również dla orientacji Władzy Archidiecezjalnej w Konsystorzu. Przedmioty starożytne i nowsze, aż do lat pięćdziesiątych zeszłego stulecia, zaliczyłbym do części pierwszej; do drugiej zaś przedmioty po latach pięćdziesiątych XIX wieku, aż do dni ostatnich, z wyjątkiem rzeczy mających szczególną wartość artystyczną. Przy opisie rzeczy z części I-ej t. j. posiadających wartość archeologiczną i artystyczną, pragnąłoby należało zrobienia zdjęć fotograficznych, gdyż te są najlepszym dokumentem ilustrującym znaczenie zabytków”

Trojanowski W., Jak upamiętnić stulecie archidiecezji warszawskiej?, Wiadomości Archidiecezjalne Warszawskie, 1917, r. 7, nr 3, s. 114-121

“on [Mrozowski] również — trzeba mu to przyznać — zapoczątkował Muzeum Archidiecezjalne przy naszej Warszawskiej Katedrze, gromadząc dlań wspólnie z ks. proboszczem W. Trojanowskim zabytki nieomalże wszystkich starych kościołów Archidiecezji. Niektóre z pośród tych przedmiotów sięgają XIII i XIV wieku; podobnymi zabytkami rzadko które z muzeów świata poszczycić się może”

Kronika. Ś.p. ks. Józef Mrozowski, Wiadomości Archidiecezjalne Warszawskie, 1924, r. 14, nr 12, s. 290

UWAGI:

Muzeum Archidiecezjalne bardziej przypomina projekt / załączek późniejszego, znanego dzisiaj Muzeum Archidiecezjalnego.

OPRACOWANIE:

Autor opracowania:

Ewelina Doiczman

Data sporządzenia karty:

12.12.2018 r.

Wyjazdy studyjne w celu wykonania karty, daty:

--

METADANE* (wypełnia redaktor portalu)

TYTUŁ (Miejscowość-nazwa instytucji)	
LOKALIZACJA GPS	
KLASYFIKACJE	
DATA UTWORZENIA	
AUTOR WPISU/REDAKTOR/KOREKTOR	
RELACJE	
TAGI	
SYGNATURA	
PRAWA	